

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2026

Teatteri Sujo ry

Sisällysluettelo

1. Johdanto
2. Nykytilanteen kartoitus
3. Toimintasuunnitelma
 - Syrjinnän tunnistaminen ja ehkäisy
 - Häirinnän tunnistaminen ja ehkäisy
4. Seuranta ja arviointi

1. Johdanto

Teatteri Sujo on Pörsänmäellä toimiva esittävän taiteen toimija, jonka taustalla toimii yleishyödyllinen yhdistys Teatteri Sujo ry. Toiminnasta vastaa pääasiassa yhdistyksen hallitus. Teatteri Sujo tuottaa vuosittain 2–3 esitystä. Kesäisin toteutetaan teatterin pääteos Pörsänmäen navettateatterissa. Lisäksi Sujo tekee esityksiä yhteistyössä Ylä-Savon alueen taideorganisaatioiden kanssa sekä toteuttaa esityskiertueita Pohjois-Savossa. Toimintaan kuuluu myös kesäisin järjestettävä residenssi, joka tarjoaa työskentelymahdollisuuksia vieraileville taiteilijoille. Teatteri Sujo on palkannut ohjaajia ja työryhmäläisiä, ja joissain tapauksissa tekijät ovat toimineet laskuttamalla. Teokset toteutetaan työryhmämuotoisesti, ja kokonaisuudesta vastaa pääsääntöisesti teoksen ohjaaja.

Teatteri Sujo sitoutuu edistämään yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja monimuotoisuutta kaikessa toiminnassaan sekä tarjoamaan turvalliset ja saavutettavat työskentelyolosuhteet. Suunnitelma koskee niin teatterin toimintaa, teoksia, työryhmiä, hallituksen toimintaa ja talkoolaisten toimintaa. Tämä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma pyrkii ohjaamaan toimintaa selkeiden arvojen ja käytäntöjen kautta. Teatteri Sujo pyrkii toiminnallaan rakentamaan tasa-arvoisempaa, yhdenvertaisempaa ja inhimillisesti kestävää kulttuuria maailmassa ja erityisesti Ylä-Savossa, jossa se toimii. Toiminnan lähtökohtana on ajatus siitä, että kaikilla on oikeus tulla kohdatuksi arvostavasti ja olla oma itsensä. Tavoitteena on luoda ympäristö, jossa on hyvä olla ja työskennellä: työryhmissä, talkoissa, yhdistyksen toiminnassa sekä yleisönä.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelman on laatinut teatterin hallituksen sihteeri Minna Tikkanen ja sen on hyväksynyt Teatteri Sujon hallitus.

Lainsäädäntö ja termit

Teatteri Sujon toimintaa sitoo Tasa-arvolaki: <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/1986/609> sekä Yhdenvertaisuuslaki: <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2014/1325>.

Tasa-arvolaki määrittelee työnantajan velvollisuudesta edistää sukupuolten, sukupuolen ilmaisujen ja sukupuoli-identiteettien tasa-arvoa. Yhdenvertaisuuslaki määrittelee, että ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Alla lisätietoja Suomen teatterit ry:n, Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liiton sekä STST:n sekä Iisalmen kaupungin tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmista.

Suomen Teatterit ry:n ohjeistus tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaan:

<https://suomenteatterit.fi/lakipalvelut/tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuussuunnitelma/>

Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liiton sekä STST:n yhdenvertaisuussuunnitelma:

<https://www.teme.fi/fi/ajankohtaista-stst/ststn-yhdenvertaisuus-ja-tasa-arvosuunnitelma/>

Iisalmen kaupungin yhdenvertaisuussuunnitelma:

<https://iisalmi.fi/wp-content/uploads/2024/03/Iisalmen-kaupungin-yhdenvertaisuussuunnitelma-2021-2025.pdf>

2. Nykytilanteen kartoitus

Teatteri Sujo on aloittanut toimintansa vuonna 2019, ja yhdistys on perustettu vuonna 2023.

Yhdistyksen hallituksen jäsenistä toimintavuosien aikana 33% on ollut miesoletettuja, ja 66% naisoletettuja.

Teatteri Sujo on viestinyt arvoistaan työryhmille ja talkoolaisille näkyvästi ja selkeästi. Vuonna 2025 teatterissa on ollut ensimmäinen yhdistyksen hallitukselle raportoitu häirintätilanne, johon Teatteri Sujon hallitus on puuttunut.

Teatteriesitykset peilaavat ja luovat todellisuutta. Näyttämöllä tehdään ehdotuksia siitä, minkälainen maailma on tai voisi olla ja esitysten näkökulma on aina valinta. Teatteri Sujo haluaa, että sen produktiot näyttävät ihmisen ja maailmankuvan mahdollisimman erilaisista näkökulmista.

- Vuonna 2026 kesän residenssiteos (nimetön toistaiseksi) käsittelee unettomuutta mytologioiden kautta. Ohjaaja: Mimmi Herd ja Katariina Suviniitty
- Kesän 2026 teos Egokatastrofi käsittelee ilmastonmuutosta, luontokatoa ja peilaa sitä ihmisen egosentriseen suhteeseen. Ohjaaja: Milja Mehtonen
- Kevään 2026 teos JÄLKI käsittelee toivoa ja epätoivoa ja tarkastelee kriisin jälkiä ihmisessä. Ohjaaja: Milja Mehtonen ja Jani Riiki
- Kesän 2025 residenssiteos Make Orwell Great Again käsitteli valtaa ja ihmisyhteisön elämellisyttä Orwellin teosten pohjalta. Residenssi sisälsi yleisölle avoimia sirkustyöpajoja Iisalmen torilla. Ohjaaja: Jeannette Rönkkö
- Kesän 2025 pääteos Seitsemän ihmeellistä tarinaa pohti, mitä ihmeellisyys voi olla. Ohjaaja: pääohjaaja Topi Marin, teos toteutettu työryhmän ohjaamina episodeina.
- Kevään 2025 teos Duncan McMillanin Keuhkot pohti vastuuta ja lapsen hankkimista. Ohjaaja: Topi Marin
- Kesän 2024 residenssiteos Lohtu käsitteli kahden yksinäisen lapsen ystävyyttä. Ohjaaja: Linda Ylisirkka ja Lumi Ruotsalainen
- Kesän 2024 pääteos, Yrjö Kokon klassikkosatu Pessi ja Illusia käsitteli rakkautta, luontoa ja maailmaan suhtautumista. Ohjaaja: Topi Marin

- Kesän 2023 residenssiteos Laulu väelle Vellamon käsitteli kriittisesti Kalevalaa Ainon tarinan näkökulmasta sekä paikallisia veden mytologioita. Teos sisälsi yleisölle avoimia tanssityöpajoja. Ohjaaja: Minna Tikkanen
- Kesän 2023 pääteos Rakas Eno oli tulkinta Anton Tšehovin klassikosta Vanja-eno. Ohjaaja: Topi Marin
- Kesän 2022 pääteos Home Sweet Pörsänmäki käsitteli kodin teemaa ja sen monimuotoisuutta. Näytelmä koostui Pörsänmäen kyläläisten tarinoista ja Liisa Ihmemaassa-sadusta. Ohjaaja: Topi Marin
- Kesän 2021 esitys Sankarit käsitteli sankaruuden käsitettä. Ohjaaja: Topi Marin
- Kesän 2020 esitys Paratiisi käsitteli unelmien merkitystä. Ohjaaja: Topi Marin

Tässä kappaleessa kirjoitetaan ohjaajista, vaikka työryhmissä termi on saattanut toimia koreografina, tekijänä tai muuna. Ohjaajalla tarkoitetaan tässä sitä henkilöä, jonka päävastuuna teoksen luonti on ollut. Teatterissa on vuodesta 2020 lähtien toteutettu yhteensä 13 esitystä. Näistä 7 on ohjannut miesoletettu ohjaaja ja 3 on ohjannut naisoletettu ohjaaja. 3 teosta on ollut jaetulla ohjausvastuulla. Näistä esityksistä 2 on sisältänyt 2 naisoletettua ohjaajaa ja 1 yhden miesoletetun ohjaajan ja yhden naisoletetun ohjaajan. Teatteri Sujon ohjausvastuut ovat näin ollen olleet 61% miesoletetuilla ohjaajilla ja 38% naisoletetuilla ohjaajilla.

Teatterin ohjausvastuissa ei voida kuitenkaan katsoa vain numeroita. Teatteri Sujo on alkanut yhden ohjaajan taiteellisenä projektina. Projektin tavoitteena on ollut 7 ohjausvuotta, jonka aikana teatterin toiminta vakiinnutetaan alueella. Tämä tavoite on onnistunut. Vuonna 2023 on perustettu Teatteri Sujon yhdistys, ja ensimmäinen residenssiprojekti uudella ohjaajalla on ottanut paikan haltuunsa. Tämän jälkeen teatterin toiminta on kasvavissa määrin monipuolistunut, ammattimaistunut ja avautunut uusille tekijöille. Teatterin teokset ovat myös olleet prosessilähtöisiä teoksia, ja vastuu teoksen luonnista on jakautunut työryhmien kesken eri tavoin.

Tekstilähtöisten teosten tekstit ovat olleet 100% miesoletettujen kirjailijoiden kirjoittamia. Näistä päätuotannot ovat pääosin inspiroituneet teoksesta tai kunnioittaneet alkuperäistekstiä. Residenssiteoksissa on enemmän hajaumaa: alkuperäistekstistä on inspiroiduttu, ja osassa teoksia alkuperäistekstiä on teoksen sisällä tarkasteltu kriittisesti.

Teokset käsittelevät maailmaa temaattisesti monipuolisesti, ja näkökulma on usein ihmiskeskeinen ja länsimaiseen kulttuuriperintöön nojaava. Moninaisuus on syntynyt pääosin tulkinnoista, ei lähdeaineiston tai rakenteellisen tarkastelun tasolla. Teoksista kaksi on sisältänyt yleisölle avointa, osallistavaa työpajatoimintaa. Osassa teoksia on ollut osallistavia elementtejä.

Vuonna 2026 Teatteri Sujo on järjestänyt ensimmäisen avoimen haun residenssiteokselle. Tämä haku on toteutettu suomen kielellä ja kohdistettu Pohjois-Savon alueen taiteilijoille.

3. Toimintasuunnitelma

Syrjinnän tunnistaminen ja ehkäisy

Iisalmen kaupunki saa muuttovoittoa maahanmuuttajista, ja maahanmuutto on ollut tärkeä tekijä alueen väestön vähenemisen hidastamisessa. Vuonna 2019 Iisalmen kaupungin vieraskielisten määrä oli 2,8%, mikä on hieman alle Pohjois-Savon keskiarvon (3,1%).

Teatteri Sujon hallitus, työryhmät ja talkoolaiset koostuvat pääasiallisesti valkoisista, toimintakykyisistä kantasuomalaisista, ja sen ohjelmistoa esitetään suomen kielellä tai fyysisen teatterin keinoin. Teatteri Sujon näyttämö ei ole esteetön tila. Teatteri Sujon esitykset sisältävät ajoittain viittauksia paikallisille, jotka tuntevat paikan historian ja ihmiset. Teatteri Sujo tiedostaa näiden seikkojen vaikutuksen muun muassa näyttämön representaatioihin ja saavutettavuuteen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö lausuu Taide, kulttuuri ja moninainen Suomi -raporttinsa (2021) yhdenvertaisuustavoitteissa näin:

"Väestön moninaistuminen on otettava valtavirtaistettuna huomioon kaikessa taide- ja kulttuuripoliittisessa suunnittelussa ja päätöksenteossa. Monikielisyys ja monipuolinen kulttuurinen osaaminen on tärkeä nähdä inhimillisenä voimavarana ja kiinteänä osana suomalaista kulttuurielämää. Taide- ja kulttuuriorganisaatioiden pitää tunnistaa syrjivät rakenteet ja rekrytointikäytännöt ja tunnustaa niiden eriasteinen olemassaolo omassa toiminnassaan. Taide- ja kulttuurialan organisaatioissa on syytä kehittää kulttuuriseen moninaisuuteen ja yhdenvertaisuuteen liittyvää osaamista. Kulttuuritoimijoiden pitää tietoisesti monipuolistaa ohjelmistoaan ja välittää myös eri kulttuuriperinnöistä ja esteettisistä käsityksistä nousevia sisältöjä."

Teatteri Sujo sitoutuu näihin ohjeistuksiin ja pyrkii toiminnassaan ottamaan huomioon kulttuurin moninaisuuden. Teatterin on kuitenkin tiedostettava toiminnassaan sijaintinsa ja yleisö pienessä kyläyhteisössä.

Syrjinnän tunnistamiseen ja ehkäisyyn liittyvät tavoitteita

- Teatteri Sujo pyrkii luomaan kesäteosten rinnalle myös teoksia, jotka esitetään saavutettavassa tilassa tai tuodaan yleisön lähelle, esimerkiksi palvelukoteihin tai kouluihin.
- Tulevaisuudessa Teatteri Sujoon haettavat residenssiteokset haetaan avoimella haulla, jonka hakukielenä toimii myös muu kuin suomi. Näin avataan mahdollisuutta myös vieraskielisille alueen taiteilijoille.
- Teatteri tiedottaa yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon liittyviä asioita sekä sisäisesti että ulkoisesti.
- Teatteri Sujo kerää palautetta yhdenvertaisuustyönsä toteutumisesta ja tarkastelee toimintaansa syrjivien toimintojen ja rakenteiden tunnistamiseksi

Häirinnän tunnistaminen ja ehkäisy

Suomen perustuslain mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Teatteri Sujossa toimitaan hallituksessa, työryhmissä, talkoolaisina ja yleisönä. Tässä suunnitelmassa mainitut oikeudet, velvollisuudet ja säännöt koskevat

kaikkia Teatteri Sujon toimintaan osallistuvia. Teatteri Sujon hallitus sitoutuu siihen, että epäkohdista kertominen ei vaikuta kielteisesti henkilön toimintaan teatterissa.

Teatteri Sujon toimintaohjeet epäasialliseen kohteluun liittyen

Epäasiallisen kohtelun ehkäisy on jokaisen yhteisöön kuuluvan vastuulla. Jokaisen on vältettävä muihin tekijöihin kohdistuvaa häirintää tai epäasiallista kohtelua. Teatteri Sujolla on velvollisuus puuttua toiminnassa ilmeneviin ongelmiin yksilöiden tai ryhmien välillä.

Epäasiallisen kohtelun tunnistaminen

Epäasiallinen kohtelu tarkoittaa yleisen hyvän tavan, työvelvollisuuksien tai lain vastaista käyttäytymistä toista kohtaan. Epäasiallinen kohtelu voi olla esimerkiksi henkilön jatkuvaa ja perusteetonta arvostelua, mustamaalaamista, huutamista tai työyhteisöstä eristämistä. Epäasiallista käyttäytymistä on myös seksuaalinen häirintä. Seksuaalinen häirintä on yksipuolista, ei-toivottua seksuaalista käytöstä, joka loukkaa toisen henkistä tai fyysistä koskemattomuutta. Se voi olla sanallista (vitsit, vihjailu), sanatonta (eleet, kuvat) tai fyysistä (koskettelu, kourinta). Epäasiallinen kohtelu voi kohdistua kehen tahansa. Yksilöiden välinen konflikti voi vaikuttaa ja laajeta koko yhteisöön. Teatterissa työskennellään tiiviisti niin talkooväen kuin työryhmien kesken, ja epäasiallisesta tai vastuuttomasta käyttäytymisestä voi olla haastavaa kertoa. Nämä toimintaohjeet pyrkivät tarjoamaan välineitä epäasialliseen kohteluun puuttumiseen.

Jos koet tulleeesi kohdelluksi epäasiallisesti:

1. Ota asia puheeksi asianosaisen kanssa
2. Jos asia ei ratkea, pyydä häirintäyhdyshenkilö avuksi:
 - a. Kun häirintäyhdyshenkilö saa tiedon mahdollisesta epäasiallisesta kohtelusta, hänen on ryhdyttävä heti selvittämään tapahtumien kulkua. Häirintäyhdyshenkilön on toimittava puolueettomasti ja tasapuolisesti.
 - b. Ratkaisua etsitään ensisijaisesti niiden kanssa, joita asia koskee. Osapuolten näkemykset tapahtumien kulusta ovat usein erilaiset.
 - c. Keskustelussa pyritään siihen, että toimintaan osallistumista voidaan jatkaa.
 - d. Jos suullinen puheeksiotto ei ole tuottanut tulosta tai asiaa ei onnistuta sopimaan, on häirintäyhdyshenkilöllä velvollisuus ilmoittaa asiasta Teatteri Sujon hallitukselle.
 - e. Teatteri Sujon hallitus ottaa asian käsittelyyn ja pyrkii jatkotoimenpiteisiin.

Mikäli epäasiallista kohtelua on koettu Teatteri Sujon hallituksen jäsenen tai häirintäyhdyshenkilön toimesta, ota suoraan yhteyttä hallituksen muihin jäseniin. Kehen tahansa hallituksen jäseneseen voi olla yhteydessä prosessin kaikissa vaiheissa. Myös silloin, jos henkilö on epävarma siitä, onko jonkun käytös epäasiallista vai ei. Hallituksen jäsenet ja häirintäyhdyshenkilö sitoutuvat toimimaan luottamuksellisesti ja asiallisesti neuvoen tilanteessa. Rikoksen tunnusmerkistön täyttävissä tilanteissa Teatteri Sujo ottaa yhteyttä poliisiin.

Teatteri Sujossa on ollut esityksiä, joissa näyttelijä on esiintynyt vähissä vaatteissa tai ilman vaatteita. Myös näissä tilanteissa kaikki epäasiallinen kohtelu näyttelijää kohtaan on kielletty.

Tarvittaessa Teatteri Sujo ennakkoilmoittaa teoksissa esiintyvistä sisällöistä. Näitä ovat mm. välkkyvät valot ja teatterisavun käyttö.

Jos toista henkilöä kohdellaan epäasiallisesti:

1. Tarjoa hänelle apua.
2. Kuuntele henkilöä ja vie tarvittaessa asia esihenkilön tietoon.

Jos sinun toimintasi koetaan epäasialliseksi:

1. Suhtaudu asiaan vakavasti, älä vähättele toisen tuntemuksia.
2. Pohdi omaa käyttäytymistäsi muiden näkökulmasta. Pohdi ja kerro oma näkemyksesi tilanteesta.
3. Keskustelkaa yhdessä, miten tilanteen voi ratkaista ja millainen on hyvä lopputulos.
4. Ole valmis muuttamaan toimintatapoja.
5. Pidä huoli siitä, että lopetat epäasiallisena koetun käyttäytymisen.
6. Jos keskustelusta huolimatta olet sitä mieltä, että sinua syytetään aiheettomasti epäasiallisesta käyttäytymisestä, vie asia häirintäyhdyshenkilön tai Teatteri Sujon hallituksen tietoon. Älä pyri ratkaisemaan asiaa muiden toiminnassa olevien kanssa ilman häirintää kokeneen henkilön ääntä.

Turvallisen tilan periaatteet

Turvallisemman tilan periaatteet ovat yhteisiä toimintatapoja, joilla luodaan kunnioittava, yhdenvertainen ja psykososiaalisesti turvallinen ilmapiiri kaikille. Ne kieltävät syrjinnän, häirinnän ja vihapuheen, edistävät avoimuutta, fyysisten ja psyykkisten rajojen kunnioittamista ja oletusten välttämistä. Periaatteet sitovat jokaista osallistujaa.

Teatteri Sujon turvallisen tilan periaatteet

Teatteri Sujo sitoutuu luomaan tilan, jossa jokainen voi osallistua ja työskennellä turvallisesti, yhdenvertaisesti ja kunnioittavasti. Nämä periaatteet koskevat kaikkea toimintaa: harjoituksia, esityksiä, tapahtumia ja talkoita.

1. Kohtaamme toisemme yhdenvertaisina. Emme hyväksy kiusaamista, syrjintää, häirintää tai toisen nolaamista.
2. Jokaisella on oikeus määritellä itse oma identiteettinsä, nimensä, pronomiinsa ja rajansa. Kunnioitamme tätä oikeutta kaikissa tilanteissa.
3. Kunnioitamme toisten henkilökohtaista tilaa, koskemattomuutta ja rajoja. Emme kosketa ilman lupaa emmekä ylitä toisten ilmaisemia rajoja.
4. Annamme tilaa erilaisille äänille ja kokemuksille. Kuuntelemme aktiivisesti ja mahdollistamme sen, että jokainen voi tulla kuulluksi.
5. Jos koemme tai havaitsemme häirintää tai epäasiallista käytöstä, puutumme tilanteeseen mahdollisuuksiemme mukaan tai ilmoitamme siitä vastuuhenkilölle.
6. Virheitä saa tehdä. Kannustamme avoimeen keskusteluun ja oppimiseen. Epäselvissä tilanteissa kysymme ja korjaamme toimintaamme.

Häirinnän tunnistamiseen ja ehkäisyyn liittyvät tavoitteet

- Teatteri Sujon toimintaan osallistuvat henkilöt ohjataan lukemaan tämä suunnitelma ja he sitoutuvat toimintaan.
- Teatteri Sujo varmistaa, että häirintäyhdyshenkilön yhteystiedot ja toimintamallit ovat kaikkien saatavilla ja helposti löydettävissä.
- Yhteiset toimintamallit ja häirintään puuttumisen käytännöt käydään läpi työryhmien kanssa osana työskentelyn aloitusta.
- Teatteri Sujo kerää työryhmiltä palautetta toiminnastaan ja ohjeistuksistaan ja päivittää niitä palautteen mukaan.

4. Seuranta ja arviointi

Teatteri Sujon hallitus seuraa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman toteutumista vuosittain. Seurannassa tarkastellaan muun muassa ohjaajien sukupuolijakaumaa, työryhmien moninaisuutta, uusien tekijöiden määrää, avoimien hakujen toteutumista, ohjelmiston sisältöjä, saavutettavissa tiloissa toteutettuja esityksiä sekä ilmoitettuja syrjintä- ja häirintätilanteita.

Seurannan tavoitteena on tunnistaa toiminnan kehityssuunnat ja mahdolliset epäkohdat sekä arvioida asetettujen tavoitteiden toteutumista ja ohjata toiminnan kehittämistä.

Teatteri Sujon häirintäyhdyshenkilö:

Milja Mehtonen
+358 44 3131198

Työryhmät voivat valita työryhmän oman, sisäisen häirintäyhdyshenkilön.

Tämä suunnitelma on hyväksytty hallituksen kokouksessa 18.5.2026.